Rocznik sześćdziesiąty ósmy.

Urzędowy Orędownik Kościelny

dla diecezji chełmińskiej.

Nr. 4. Poniedziałek, 22-go czerwca 1925.

Treść:

29.

Konkordat

zawarty
pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską.

W imię Przenajświetszej i Niepodzielnej Trójcy.

Jego Świętobliwość Papież Pius XI i Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław Wojciechowski,
pragnąc określić stanowisko Kościoła Katolickiego w Polsce i ustalić zasady, które w godny i trwały sposób kierować będą sprawami kościelnemi na ziemiach Rzeczypospolitej,

postanowili w tym celu zawrzeć **Konkordat.**

Wobec czego Jego Świątobliwość Papież Pius XI i Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław Wojciechowski zamianowali swymi Pełnomocnikami:

Ojciec Święty —

Jego Eminencję Najczcigodniejszego Kardynała **Piotra Gasparri,** swego Sekretarza Stanu.

Prezydent Rzeczypospolitej —

Jego Ekscelencję **Władysława Skrzyńskiego,** Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Świętej;

Profesora **Stanisława Grabskiego** Posła na Sejm Polski, byłego Ministra Wyznań **Religijnych** i Oświecenia Publicznego.

29.

Concordat

entre le Saint-Siège et la République de Pologne.

Au nom de la Très-Sainte et Indivisible Trinité.

Sa Sainteté le Pape Pie XI et le Président de la République de Pologne M. Stanislas Wojciechowski,
Animés du désir de déterminer la situation de l'Eglise Catholique en Pologne et d'établir les règles qui régiront d'une manière digne et stable les affaires ecclésiastiques sur le territoire de la République,

Ont décidé à ces fins de conclure un **Concordat.**

En conséquence Sa Sainteté le Pape Pie XI et le Président de la République de Pologne M. Stanislas Wojciechowski ont nommé leurs Plénipotentiaires respectifs,

Sa Sainteté:

Son Eminence Révérendissime le Cardinal **Pierre Gaspari,** Son Secrétaire d'Etat,

Le Président de la République:

Son Excellence M. **Ladislas Skrzyński** Ambassadeur de la République de Pologne près le Saint-Siège;

M. le Professeur **Stanislas Grabski** Député à la Diète de Pologne, ancien Ministre des Cultes et de l'Instruction Publique.

Les Plénipotentiaires susnommés après l'échange de leurs pleins pouvoirs, ont arrêté les dispo-

Powyżsi Pełnomocnicy, po wymianie swych pełnomocnictw, powzięli postanowienia następujące, do których Wysokie Układające się Strony zobowiązują się odtąd stosować.

Art. I.

Kościół Katolicki, bez różnicy obrządków, korzystać będzie w Rzeczypospolitej Polskiej z pełnej wolności. Państwo zapewnia Kościołowi swobodne wykonywanie Jego władzy duchownej i jego juryzdykcji kościelnej, jak również swobodną administrację i zarząd sprawami Jego i majątkiem, zgodnie z prawami Bożemi i prawem Kanonicznem.

Art. II.

Biskupi, duchowieństwo i wierni będą swobodnie i bezpośrednio znosić się ze Stolicą Świętą. W wykonywaniu swych funkcji, biskupi swobodnie i bezpośrednio znosić się będą ze swem duchowieństwem i swymi wiernymi, oraz zgłaszać swe zlecenia, nakazy i listy pasterskie.

Art. III.

Dla utrzymania przyjaznych stosunków pomiędzy Stolicą Świętą a Rzecząpospolitą Polską, w Polsce rezydować będzie Nuncjusz Apostolski, zaś przy Stolicy Świętej — Ambasador Rzeczypospolitej. Uprawnienia Nuncjusza Apostolskiego w Polsce rozciągać się będą na terytorium Wolnego Miasta Gdańska.

Art. IV.

Władze cywilne dawać będą swą pomoc przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych: a) w razie destytucji duchownego, pozbawienia go beneficium kościelnego, po ogłoszeniu dekretu kanonicznego o wspomnianej destytucji lub pozbawieniu, oraz w razie zakazu noszenia sukni duchownej; b) w razie poboru taks lub prestacji, przeznaczonych na cele kościelne, a przewidzianych przez ustawy państwowe; c) we wszystkich innych wypadkach przewidzianych przez ustawy obowiązujące.

Art. V.

Duchowni przy wykonywaniu swych urzędów cieszyć się będą szczególną opieką prawną. Na równi z urzędnik. państwowymi korzystać oni będą z prawa zwolnienia od zajęcia sądowego części swych uposażeń. Duchowni, którzy otrzymali święcenia, zakonnicy, którzy złożyli śluby, uczniowie seminaryjni i nowicjusze, którzy wstąpili do seminarjów lub nowicjatów przed wypowiedzeniem wojny, lub zwolnieni od służby wojskowej z wy-

sitions suivantes, auxquelles désormais les hautes Parties contractantes s'engagent à se conformer.

Art. I.

L' Eglise Catholique, sans distinction de Rites, jouira dans la République de Pologne d'une pleine liberté. L'Etat garantit à l'Eglise le libre exercice de Son pouvoir spirituel et de Sa juridiction ecclésiastique, de même que la libre administration et gestion de Ses affaires et Ses biens, conformément aux Lois divines et au Droit Canon.

Art. II.

Les Evêques, le Clergé et fidèles communiqueront librement et directement avec le Saint-Siège. Dans l'exercice de leurs fonctions, les Evêques communiqueront librement et directement avec leur Clergé et leurs fidèles et publieront de même leurs instructions, leurs ordonnances et leurs lettres pastorales.

Art. III.

Afin de maintenir les relations amicales entre le Saint-Siége et la République de Pologne, un Nonce Apostolique résidera en Pologne et un Ambassadeur de la République résiderera auprès du Saint-Siège. Les pouvoirs du Nonce Apostolique en Pologne s'étendront sur le territoire de la Ville Libre Dantzig.

Art. IV.

Les autorités civiles prêteront leur appui à l'exécution des décisions et des décrets ecclésiastiques: a) au cas de destitution d'un ecclésiastique, de sa privation d'un bénéfice de l'Eglise, après promulgation d'un décret canonique relatif à la destitution ou privation susmentionnées, ou au cas de défense du port de l'habit ecclésiastique, b) au cas de perceptions de taxes ou prestations destinées à des buts ecclésiastiques et prévues par les lois de l'Etat, c) dans tous les autres cas prévus par les lois en vigueur.

Art. V.

Les ecclésiastiques jouiront dans l'exercice de leur ministère d'une protection juridique spéciale. A l'égal des fonctionnaires de l'Etat, ils bénéficieront du droit d'exemption de la saisie judicaire pour une partie de leurs traitements. Les ecclésiastiques ayant reçu les ordres, les religieux ayant prononcé leurs voeux, les élèves des Séminaires et les novices, qui se seraient présentés aux Séminaires et aux Noviciats avant une déclaration de guerre, seront

jątkiem pospolitego ruszenia. W tym ostatnim wypadku księża systematyzowani wykonywać będą w wojsku swój urząd kapłański, tak jednak, aby na tem nie ucierpiało dobro parafii, zaś inni członkowie duchowieństwa będą powołani do służby sanitarnej. Duchowni będą uwolnieni od czynności obywatelskich, niezgodnych z powołaniem kapłańskiem, jako to: sędziów przysięgłych, członków trybunałów itd.

Art. VI.

Nienaruszalność kościołów, kaplic i cmentarzy jest zapewniona, tak jednak, aby z tego powodu nie ucierpiało bezpieczeństwo publiczne.

Art. VII.

Wojska Rzeczypospolitej korzystać będą z wszelkich wyróżnień, jakich Stolica Święta udziela wojskom, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego. W szczególności kapelani posiadać będą prawa proboszczowskie w stosunku do wojskowych i do ich rodzin i wykonywać będą czynności swego urzędu kościelnego pod juryzdykcją biskupa polowego, który będzie miał prawo ich wyboru. Stolica Święta przyzwala, aby duchowieństwo to w sprawach, dotyczących jego służby wojskowej, podlegało władzom wojskowym.

Art. VIII.

W niedziele i w dzień święta narodowego Trzeciego Maja księża odprawiający nabożeństwa, odmawiać będą modlitwę liturgiczną za pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej i jej Prezydenta.

Art. IX.

Żadna część Rzeczypospolitej Polskiej nie będzie zależała od biskupa, którego siedziba znajdowałaby się poza granicami Państwa Polskiego. Hierarchja katolicka w Rzeczypospolitej Polskiej będzie zorganizowana jak następuje:

A. **Obrządek łaciński.**

I. Prowincja kościelna gnieźnieńsko-poznańska:
Arcybiskupstwo gnieźnieńsko-poznańskie,
Diecezja chełmińska,
Diecezja włocławska.

II. Prowincja kościelna warszawska:
Arcybiskupstwo warszawskie,
Diecezja płocka,
Diecezja sandomierska,
Diecezja lubelska,

exemptés du service militaire, excepté les cas de levée en masse. Dans ces derniers cas les prêtres ordonnés exerceront dans l'armée leur ministère, sans qu'il soit porté préjudice, cependant, aux intérêts des paroisses, tandis que les autres membres du Clergé seront affectés au service sanitaire. Les ecclésiastiques seront libérés des fonctions civiques incompatibles avec la vocation sacerdotale, telles que celles de jurés, de membres des Tribunaux, etc.

Art. VI.

L' immunité des églises, des chapelles et des cimetières est assurée, sans que cependant la sécurité publique ait à en souffrir.

Art. VII.

Les armées de la République de Pologne jouiront de toutes les exemptions qui sont accordées aux armées par le Saint-Siège, selon les prescriptions du Droit Canon. En particulier, les aumôniers auront, par rapport aux militaires et à leurs familles, les droits de curé et exerceront les fonctions de leur ministère sous la juridiction d'un Evêque d'Armée, qui aura le droit de les choisir. Saint-Siége permet que ce Clergé, en ce qui concerne son service militaire, soit soumis aux autorités de l'Armée.

Art. VIII.

Les dimanches et le jour de la fête nationale du Trois Mai, les prêtres officiants réciteront une prière liturgique pour la prospérité de la République de Pologne et de son Président.

Art. IX.

Aucune partie de la République de Pologne ne dépendra d'un Evêque dont le siège se trouverait en dehors des frontières de l'Etat polonais. La Hiérarchie catholique dans la République de Pologne sera constituée comme suit:

A. **Rite latin.**

I. Province ecclésiastique de Gniezno et Poznań:
Archidiocèse de Gniezno et Poznan,
Diocèse de Chelmno,
„ de Wloclawek.

II. Province ecclésiastique de Varsovie:
Archidiocèse de Varsovie,
Diocèse de Plock,
„ de Sandomierz,
„ de Lublin,

Diecezja podlaska.
Diecezja łódzka.
III. Prowincja kościelna wileńska:
Arcybiskupstwo wileńskie.
Diecezja łomżyńska,
Diecezja pińska.
IV. Prowincja kościelna lwowska:
Arcybiskupstwo lwowskie:
Diecezja przemyska.
Diecezja łucka.
V. Prowincja kościelna krakowska:
Arcybiskupstwo krakowskie.
Diecezja tarnowska.
Diecezja kielecka
Diecezja częstochowska.
Diecezja śląska.

B. **Obrzadek grecko-rusiński.**

Prowincja kościelna lwowska:
Arcybisupstwo lwowskie.
Diecezja przemyska.
Diecezja stanisławowska.

C. **Obrządek ormiański.**

Arcybiskupstwo lwowskie.

Stolica Święta nie przedsięweźmie żadnej zmiany w powyższej hierarchii, lub w rozgraniczeniu prowincji i diecezji, jak tylko w zgodzie z Rządem Polskim, z wyjątkiem drobnych sprostowań granic, wymaganych dla dobra dusz.

Art. X.

Tworzenie i przemiana beneficjów kościelnych, kongregacji i zakonów, jak również ich Domów i zakładów, zależeć będzie od kompetentnej władzy kościelnej, która, ilekroć powyższe zarządzenia pociągałyby za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, poweźmie te zarządzenia po porozumieniu się z Rządem. Cudzoziemcy nie będą otrzymywali stanowisk przełożonych prowincji zakonnych, chyba za odpowiedniem zezwoleniem Rządu.

Art. XI.

Wybór Arcybiskupów i Biskupów należy do Stolicy Świętej. Jego Świątobliwość zgadza się zwracać do Prezydenta Rzeczypospolitej przed mianowaniem Arcybiskupów i Biskupów diecezjalnych, koadjutorów **cum iure successionis**, oraz Biskupa polowego, aby upewnić się, że Prezydent nie ma do podniesienia przeciw tym wyborom względów natury politycznej.

Art. XII.

Ordynarjusze powyżsi, przed objęciem swych czynności, złożą na ręce Prezydenta

„ de Podlachie,
„ de Łódź.
III. Province ecclésiastique de Wilno:
Archidiocèse de Wilno,
Diocèse de Lomza,
„ de Pinsk.
IV. Province ecclésiastique de Lwów:
Archidiocèse de Lwów,
Diocèse de Przemyśl,
„ de Luck.
V. Province ecclésiastique de Cracovie:
Archidiocèse de Cracovie,
Diocèse de Tarnów,
„ de Kielce,
„ de Częstochowa,
„ de Silésie.

B. **Rite greco-ruthène.**

Province ecclésiastique de Lwów:
Archidiocèse de Lwów,
Diocèse de Przemyśl,
„ de Stanisławów.

C. **Rite arménien.**

Archidiocèse de Lwów.

Le Saint-Siège ne procédera à aucune modification de la hiérarchie cidessus ou la circonscription des provinces et diocèses, sinon en accord avec le Gouvernement Polonais, sauf pour les petites rectifications de limites exigées par le bien des âmes.

Art. X.

La création et la modification de bénéfices ecclésiastiques, des Congrégations et Ordres religieux, ainsi que de leurs Maisons et établissements, dépendra de l'autorité ecclésiastique cempétente, laquelle, toutes les fois, que les dites mesures entraineraient des dépenses pour le Trésor de l'Etat y procédera après entente avec le Gouvernement. Les étrangers ne recevront pas la charge de supérieurs des Provinces des Ordres religieux, à moins d'avoir obtenu du Gouvernement une autorisation à cet effet.

Art. XI.

Le choix des Archevêques et des Evêques appartient au Saint-Siège. Sa Sainteté consent à s'adresser au Président de la République, avant de nommer les Archevêques et les Evêques diocésains, les coadjuteurs cum iure successionis, de même que l'Evêque d'Armée pour s'assurer que le Président n'a pas de raisons de caractère politique à soulever contre ces choix.

Art. XII.

Les Ordinaires ci-dessus avant d'assumur leurs fonctions, prêteront, entre les mains de

Rzeczypospolitej przysięgę wierności według formuły następującej:

„Przed Bogiem i na Święte Ewangelje przysięgam i obiecuję, jak przystoi biskupowi, wierność Rzeczypospolitej Polskiej. Przysięgam i obiecuję, iż z zupełną lojalnością szanować będę Rząd, ustanowiony Konstytucją i że sprawię, aby go szanowało moje duchowieństwo. Przysięgam i obiecuję poza tem, że nie będę uczestniczył w żadnem porozumieniu, ani nie będę obecny przy żadnych naradach, któreby mogły przynieść szkodę Państwu Polskiemu lub porządkowi publicznemu. Nie pozwolę memu duchowieństwu uczestniczyć w takich poczynaniach. Dbając o dobro i interes Państwa, będę się starał o uchylenie od niego wszelkich niebezpieczeństw, o których wiedziałbym, że mu grożą".

Art. XIII.

1) We wszystkich szkołach publicznych, z wyjątkiem szkół wyższych, nauka religji jest obowiązkowa. Nauka ta będzie dawana młodzieży katolickiej przez nauczycieli, mianowanych przez władze szkolne, które wybierać ich będą wyłącznie z pośród osób upoważnionych przez Ordynarjuszów do nauczania religji. Kompetentne władze kościelne nadzorować będą nauczanie religji pod względem jego treści i moralności nauczycieli.

W razie gdyby Ordynarjusz odebrał nauczycielowi dane mu upoważnienie, ten ostatni będzie przez to samo pozbawiony prawa nauczania religji.

Te same zasady, dotyczące wyboru i odwoływania nauczycieli, będą stosowane do profesorów, docentów i asystentów uniwersyteckich na wydziałach teologicznych (nauk kościelnych) uniwersytetów państwowych.

2) We wszystkich diecezjach Kościół Katolicki posiadać będzie seminarja duchowne, odpowiednio do prawa kanonicznego, któremi będzie kierował i w których będzie mianował nauczycieli.

Dyplomy naukowe, wystawione przez wyższe seminarja, będą wystarczały dla nauczania religji we wszystkich szkołach publicznych, z wyjątkiem szkół wyższych.

Art. XIV.

Dobra, należące do Kościoła, nie będą przedmiotem żadnego aktu prawnego, zmieniającego ich przeznaczenie, inaczej, jak za zgodą władz duchownych, z wyjątkiem wypadków przewidzianych przez ustawy o wywłaszczeniu dla celów regulacji dróg przewozowych i rzek, obrony państwowej, oraz podobnych celów. W każdym razie przeznacze-

Président de la République, un serment de fidélité d'après la formule suivante:

„Devant Dieu et sur les Saints Evangiles, je jure et je promets, comme il convient à un Evêque, fidélité à la République de Pologne. Je jure et je promets de respecter en toute loyauté et de faire respecter par mon Clergé le Gouvernement établi par la Constitution. Je jure et je promets en outre que je ne participerai à aucun accord ni n'assisterai à aucun conseil pouvant porter atteinte à l'Etat Polonais ou à l'ordre public. Je ne permetterai pas à mon Clergé de participer à de telles actions. Soucieux du bien et de l'intérêt de l'Etat, je tâcherai d'en écarter tout danger dont je le saurais menacé".

Art. XIII.

1-o. Dans toutes les écoles publiques, à l'exception des écoles superieures, l'enseignement sera donné à la jeunesse catholique par des maîtres nommés par les autorités scolaires qui les choisiront exclusivement parmi les personnes autorisées par les Ordinaires à enseigner la Réligion. Les autorités ecclésiastiques compétentes surveilleront l'enseignement religieux en ce qui concerne son contenu et la morale des enseignants.

Au cas où l'Ordinaire retirerait à un enseignant l'autorisation qu'il lui aurait donnée, ce dernier sera par là même privé du droit d'enseigner la Religion.

Les mêmes principes, concernant le choix et la révocation des enseignants, seront appliqués aux professeurs, aux agrégés et aux adjoints universitaires des facultés de Théologie catholique (Sciences ecclésiastiques) des Universités de l'Etat.

2-o. Dans tous les diocèses l'Eglise catholique possèdera des Séminaires ecclésiastiques en conformité avec le Droit Canon, qu'Elle dirigera et dont Elle nommera les enseignants.

Les brevets d'études délivrés par les grands Séminaires seront suffisants pour enseigner la Religion dans toutes les écoles publiques, exceptées les écoles supérieures.

Art. XIV.

Les biens appartenant à l'Eglise ne seront, soumis à aucun acte juridique, modifiant leur destination, sans le consentement des autorités ecclésiastiques, sauf les cas prévus par les lois sur l'expropriation pour cause de systématisation des voies de transport et des rivières, de défense nationale et causes similaires. En tout cas la destination des immeubles et meu-

nie nieruchomości i ruchomości, poświeconych wyłącznie dla służby bożej, jako to: kościołów, przedmiotów, służących do nabożeństwa itp., nie będzie mogło być zmienione bez uprzedniego pozbawienia ich przez kompetentną władzę kościelną ich charakteru rzeczy poświęconych.

Żadna budowa, przemania lub restauracja kościołów i kaplic nie będzie dokonywana inaczej, jak tylko zgodnie z technicznemi i artystycznemi przepisami ustaw, dotyczących budowy gmachów i konserwacji zabytków.

W każdej diecezji utworzona będzie komisja, mianowana przez biskupa w porozumieniu z kompetentnym ministrem, dla ochrony w kościołach i lokalach kościelnych starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rekopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną.

Art. XV.

Duchowni, ich majątek oraz majątek osób prawnych kościelnych i zakonnych podlegać będą opodatkowaniu narówni z osobami i majątkiem obywateli Rzeczypospolitej oraz osób prawnych świeckich, z wyjątkiem wszakże budynków, poświęconych służbie bożej, seminarjów duchownych, domów przygotowawczych dla zakonników i zakonnic, jak również domów mieszkalnych zakonników i zakonnic, składających śluby ubóstwa, oraz dóbr i tytułów prawnych, których dochody są przeznaczone na cele kultu religijnego i nie przyczyniają się do dochodów osobistych beneficjarjuszów. Pomieszczenia biskupów i duchowieństwa parafjalnego, oraz ich lokale urzędowe będą traktowane przez Skarb na równi z pomieszczeniami urzędowemi funkcjonarjuszów i lokalami instytucyj państwowych.

Art. XVI

Wszystkie polskie osoby prawne kościelne i zakonne, mają zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, prawo nabywania, odstępowania, posiadania i administrowania, według prawa kanonicznego, swego majątku ruchomego i nieruchomego, jak również prawo stawania przed wszelkiemi instancjami i władzami państwowemi dla obrony swych praw cywilnych. Osoby prawne kościelne i zakonne są uznawane za polskie, o ile cele, dla których powstały, dotyczą spraw kościelnych lub zakonnych Polski, i o ile osoby, upoważnione do reprezentowania ich i do zarządzania ich majątkiem przebywają stale na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Osoby prawne kościelne i zakonne nie odpowiadające powyższym warunkom, korzystać będą z praw cywilnych, przyznawanych przez Rzeczpospolitą cudzoziemcom.

bles, consacrés exclusivement au service divin tels que les églises, les objets de culte etc. ne pourra être modifiée sans que l'autorité ecclésiastique compétente les ait privés au préalable de leur caractère sacré.

Aucune construction, modification ou restauration des églises et chapelles n'aura lieu qu'en accord avec les prescriptions techniques et artistiques de lois concernat la constructions des bâtiments et la conservation des monuments.

Dans chaque diocèse sera formée une commission nommée par l'Evêque, d'accord avec le Ministre compétent, pour la conservation dans les églises et les locaux ecclésiastiques d'antiquités, d'oeuvres d'art, de documents d'archives et de manuscrits possédant une valeur historique ou artistique.

Art. XV.

Les ecclésiastiques, leurs biens et les biens des personnes iuridiques ecclésiastiques et religieuses, sont imposables à l'egal des personnes et des biens des citoyens de la République laïques, a l'exception toutefois des édifices consacrés au service divin, des Séminaires ecclésiastiques des maisons de formation des religieux et religieuses, de même que des maisons d'habitation des religieux et religieuses qui ont fait voeu de pauvreté, et des biens et titres dont les revenus sont destinés aux besoins du culte religieux et ne contribuent pas aux revenus personnels des béneficiaires. Les habitations des Evêques et du Clergé paroissial, de même que leurs locaux officiels, seront traités par le Fisc à légal des habitations officielles des fonctionnaires et des locaux des Institutions de l'Etat.

Art. XVI.

Toutes les personnes juridiques ecclésiastiques et religieueses polonaises ont, selon les règles du droit commun, le droit d'acquérir, de ceder, de possêder et d'administrer, conformément au Droit Canon, leurs biens, meubles ou immeubles, de même que le droit d'ester devant toute instance ou autorité de l'Etat pour la défense de leurs droits civils. Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses sont reconnues comme polonaises en tant que les fins pour lesquelles elles ont été établies concernent les affaires ecclésiastiques ou religieuses de la Pologne et que les personnes, autorisées à les représenter et à administrer leurs biens, résident dans les territoires de la République de Pologne. Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses, qui ne repondraient pas aux conditions ci dessus, jouiront des droits civils accordés par la Republique aux étrangers.

Art. XVII.

Osoby prawne kościelne i zakonne mają prawo zakładania, posiadania i zarządzania, według prawa kanonicznego i zgodnie z powszechnem prawem państwowem, cmentarzy, przeznaczonych dla grzebania katolików.

Art. XVIII.

Duchowni i wierni wszelkich obrządków, znajdujący się poza swemi diecezjami, podlegać będą Ordynarjuszom miejscowym, według przepisów prawa kanonicznego.

Art. XIX.

Rzeczpospolita zapewnia kompetentnym władzom prawo nadawania, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, urzędów, funkcji i beneficjów kościelnych. Przy nadaniu beneficjów proboszczowskich stosowane będą następujące zasady:

Na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą otrzymywać, chyba za zezwoleniem Rządu Polskiego, beneficjów proboszczowskich: 1) cudzoziemcy nienaturalizowani, jakoteż osoby, które nie odbyły studjów teologicznych w instytutach teologicznych w Polsce lub w instytucjach papieskich, 2) osoby, których działalność jest sprzeczna z bezpieczeństwem Państwa.

Przed dokonaniem nominacji na te beneficja, władza duchowna zasięgnie wiadomości kompetentnego Ministra Rzeczypospolitej, aby się upewnić iż żaden z powodów, przewidzianych powyżej pod punktami 1) i 2), nie stoi temu na przeszkodzie. W razie, gdyby wspomniany Minister nie przedstawił w ciągu dni 30-tu zarzutów takich przeciw osobom, których nominacja jest zamierzona, władza kościelna nominacji dokona.

Art. XX.

W razie gdyby władze Rzeczypospolitej miały podnieść przeciw duchownemu zarzuty co do jego działalności, jako sprzecznej z bezpieczeństwem Państwa, Minister kompetentny przedstawi wspomniane zarzuty Ordynarjuszowi, który zgodnie z tymże Ministrem, poweźmie w ciągu trzech miesięcy właściwe zarządzenia. W razie rozbieżności między Ordynarjuszem a Ministrem, Stolica Święta poruczy rozwiązanie sprawy dwom duchownym przez Nią wybranym, którzy zgodnie z dwoma delegatami Prezydenta Rzeczypospolitej, powezmą postanowienie ostateczne.

Art. XXI.

Prawo patronatu, zarówno państwowego, jak osób prywatnych, pozostaje w mocy aż do

Art. XVII.

Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses ont le droit d'établir, de posséder et d'administrer, selon le Droit Canon et d'accord avec le droit commun de l'Etat, des cimetières destinés à la sépulture des catholiques.

Art. XVIII.

Les ecclésiastiques et les fidèles de tous les Rites, se trouvant hors de leurs diocèses, seront soumis à l'Ordinaire local selon les règles du Droit Canon.

Art. XIX.

La République garantit le droit des autorités compétentes d'attribuer les fonctions, les charges et les bénéfices ecclésiastiques d'après les prescriptions du Droit Canon. A l'attribution des bénéfices paroissiaux seront appliqués les règles suivantes:

Dans les territoires de la République de Pologne ne peuvent pas obtenir des bénéfices paroissiaux, à moins d'avoir reçu le consentement du Gouvernement Polonais: 1° les étrangers non-naturalisés, ainsi que les personnes dont l'éducation théologique n'a pas été faite dans les Institutions théologiques de Pologne ou dans des Instituts pontificaux; 2° les personnes dont l'activité est contraire à la sécurité de l'Etat.

Avant de proceder aux nominations à ces bénéfices, l'autorité ecclésiastique s'informera auprès du Ministre compétent de la République pour s'assurer qu'aucune des raisons, prévues ci-dessus aux points 1° et 2°, ne s'y opposerait. Aus cas où le Ministre susmentionné ne présenterait pas, dans le délai de 30 jours, de telles objections contre la personne dont la nomination est envisagée, l'autorité ecclésiastique procédera à la nomination.

Art. XX.

Au cas où les autorités de la République auraient à soulever contre un ecclésiastique des objections au sujet de son activité comme contraire à la sécurité de l'Etat, le Ministre compétent présentera les dites objections à l'Ordinaire qui, d'accord avec ce Ministre, prendra dans les trois mois les mesures appropriées. Au cas d'une divergence entre l'Ordinaire et le Ministre, le Saint-Siège confiera la solution de la question à deux ecclésiastiques de Son choix, lesquels, en accord avec deux délégués du President de la République, prendront une decision définitive.

Art. XXI.

Le droit de patronage, soit de l'Etat soit des particuliers, reste en vigueur jusqu'à nouvel accord.

nowego układu. Przedstawienie godnego duchownego na wakujące stanowisko dokonywane będzie przez patrona w ciągu dni 30-tu z listy, zawierającej trzy nazwiska, przedstawionej przez Ordynarjusza. Jeżeli w ciągu dni 30 przedstawienie nie zostało dokonane, to obsadzenie odnośnego beneficium staje się wolne. W wypadkach, w których chodzi o beneficjum proboszczowskie, Ordynarjusz przed dokonaniem nominacji zasięgnie zgodnie z art. XIX, zdania kompetentnego Ministra.

Art. XXII.

W razie gdyby duchowni lub zakonnicy byli oskarżeni przed sądami świeckiemi o zbrodnie, przewidziane przez ustawy karne Rzeczypospolitej sądy wspomniane zawiadomią niezwłocznie kompetentnego Ordynarjusza o każdej sprawie tego rodzaju i, w danym razie, przekażą mu akt oskarżenia oraz wyrok sądowy wraz z jego motywami. Ordynarjusz, względnie jego delegat, po zakończeniu przewodu sądowego, będą mieli prawo zapoznania się z odnośnemi aktami. W razie aresztowania lub uwięzienia wspomnianych powyżej osób, władze cywilne zachowywać będą względy należne ich stanowi i stopniowi hierarchicznemu.

Duchowni i zakonnicy podlegać będą aresztowi oraz odbywać kary więzienne w pomieszczeniach, oddzielonych od pomieszczeń dla osób świeckich, o ile nie zostali pozbawieni godności kościelnej przez kompetentnego Ordynarjusza. W razie sądowego skazania na więzienie, odbywać oni będą tę karę w klasztorze lub w innym Domu zakonnym, w pomieszczeniach na ten cel przeznaczonych.

Art. XXIII.

Żadna zmiana w języku używanym w diecezjach Obrządku łacińskiego do kazań, nabożeństw dodatkowych i wykładów innych, niż wykłady nauk świętych w seminarjach, nie będzie dokonywana inaczej, jak za specjalnem upoważnieniem Konferencji Biskupów Obrządku łacińskiego.

Art. XXIV.

1) Rzeczpospolita Polska uznaje prawa własności osób prawnych kościelnych i zakonnych do wszystkich majątków ruchomych i nieruchomych, kapitałów, dochodów, oraz innych tytułów prawnych, które te osoby prawne posiadają obecnie na ziemiach Państwa Polskiego.

2) Rzeczpospolita Polska zezwala, aby wspomniane powyżej własności, w razie gdyby nie były jeszcze zapisane w księgach hy-

La présentations d'un digne ecclésiastique au poste vacant sera effectuée par le patron dans le délai de 30 jours sur une liste de trois noms proposée par l'Ordinaire. Si dans les 30 jours la présentation n'a pas été faite, la provision du bénéfice deviendra libre. Dans le cas où il s'agirait d'un bénéfice paroissial, l'Ordinaire, avant de procéder à la nomination, consultera le Ministre compétent conformément à l'article XIX.

Art. XXII.

Si des ecclésiastiques ou religieux sont accusés près des Tribunaux laïques de crimes prévus par les lois pénales de la République, ces Tribunaux informeront immédiatement l'Ordinaire compétent de chaque affaire de ce genre et lui transmettront le cas échéant, l'acte d'accusation et l'arrêt judiciaire avec ses considérants. L'Ordinaire, ou son délégué, auront le droit, après conclusion de la procédure judiciaire, de prendre connaissance des dossiers relatifs. Dans le cas d'arrestation ou d'emprisonnement des personnes susmentionnées, les autorités civiles procederont avec les égards dus à leur état et à leur rang hiérarchique.

Les ecclésiastiques ou religieux seront détenus et subiront les peines de réclusion dans des locaux séparés des locaux destinés aux laïques, à moins d'avoir été privés par l'Ordinaire compétent de leur dignité d'ecclésiastique. Au cas oú ils seraient condamnés par jugement à la détention, ils subiront cette peine dans un couvent ou autre maison religieuse, en des locaux à ce destinés.

Art. XXIII.

Aucun changement à la langue employée dans les diocèses de Rite latin pour les sermons, les prières supplémentaires et les cours, autres que ceux des sciences sacrées dans les Séminaires ne sera fait que sur une autorisation spéciale donnée par la Conférence des Evêques de Rite latin.

Art. XXIV.

1) La République de Pologne reconnaît les droits de propriété des personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses à tous les biens meubles et immeubles, capitaux, rentes et autres droits, que ces personnes juridiques possèdent actuellement dans les territoires de l'Etat polonais.

2) La République de Pologne consent à ce que les droits de propriété susmentionnés, dans les cas où ils ne seraient pas encore inscrits aux registres hypothécaires aux noms des per-

potecznych na imię posiadających je osób prawnych (Biskupstw, Kapituł, Kongregacji, Zakonów, seminarjów, beneficjów proboszczowskich, innych beneficjów etc.), zostały w nich zapisane, a to na podstawie deklaracji kompetentnego Ordynarjusza, poświadczonej przez kompetentną władzę cywilną.

3) Sprawa dóbr, których Kościół został pozbawiony przez Rosję, Austrję i Prusy, a które obecnie znajdują się w posiadaniu Państwa Polskiego zostanie załatwiona przez układ późniejszy. Do tego czasu Państwo Polskie zapewnia Kościołowi dotacje roczne, nie niższe, jako wartość rzeczywista od dotacji, które rządy rosyjski, austrjacki i pruski wypłacały Kościołowi na ziemiach, należących obecnie do Rzeczypospolitej Polskiej. Dotacje wspomniane będą obliczane i rozdzielane według wskazań zawartych w załączniku A. W razie parcelacji rzeczonych dóbr, Mensy biskupie, seminarja i beneficja proboszczowskie, nie posiadające obecnie ziemi, lub posiadające ją w ilościach niedostatecznych, otrzymają ją na własność, według rozporzadzalności aż do wysokości 180 hektarów na Mensę biskupią, 180 hektarów na seminarjum i, zależnie od gatunku ziemi, od 15-tu do 30-tu hektarów na beneficjum proboszczowskie. Suma ryczałtowa pieniężnych uposażeń, oznaczona w załączniku A., będzie zmniejszona w diecezjach w których te ziemie będą nadane, o 50 złotych rocznie od każdego hektara nadanego w sposób powyższy.

4) Utrzymane zostanie przeznaczenie dóbr, które Rzeczpospolita Polska rewindykowałaby u dawnych państw zaborczych, jako dziedziczka praw Państw powyższych z tytułu ich prawnego stosunku do osób prawnych kościelnych i zakonnych w Polsce, dotyczącego już to prestacji, zapewnionych przez te Państwa osobom prawnym kościelnym i zakonnym, już to zarządu dóbr nieruchomych i kapitałów przeznaczonych dla Kościoła.

5) Aby polepszyć gospodarcze i społeczne położenie ludności rolniczej i aby wzmódz tem bardziej pokój chrześcijański kraju, Stolica Święta przystaje, aby Rzeczpospolita Polska wykupiła od beneficjów biskupich, od seminarjów, od beneficjów kapitulnych, od beneficjów proboszczowskich, oraz od zwykłych beneficjów, posiadających dobra ziemskie, te ilości ziemi rolnej, któreby przewyższały dla każdej z wyżej wymienionych jednostek: 15 do 30 hektarów, zależnie od gatunku ziemi, dla probostwa i zwykłego beneficjum, 180 hektarów dla Kapituły, 180 hektarów dla Mensy biskupiej

sonnes juridiques qui les possèdent (Evêchés, Chapitres, Congrégations, Ordres religieux, Séminaires, bénéfices paroissiaux, autres bénéfices etc.), y soient inscrits et cela sur une declaration de l'Ordinaire compétent certifiée par l'autorité civile compétente.

3) La question des biens dont l'Eglise a été privée par la Russie, l'Autriche et la Prusse et qui se trouvent actuellement en possession de l'Etat polonais, sera réglée par un arrangement ultérieur. Jusqu'a cette date l'Etat polonais garantit à l'Eglise des dotations annuelles non inférieures comme valeur réelle aux dotations que les Gouvernements russe, autrichien et prussien allouaient à l'Eglise sur les territoires appartenant actuellement à la République de Pologne. Les dotations susmentionnées seront calculées et répartiées comme cela est indiqué à l'annexe A. Au cas de morcellement des dits biens, les Menses épiscopales, les Séminaires et les bénéfices paroissiaux, ne possédant pas actuellement de terres, ou en possédant des quantités insuffisantes en obtiendront en proprieté dans la mesure des disponibilités, jusqu'à concurrence de 180 hectares par Mense épiscopale et de 180 hectares par Séminaire, et, selon la qualité du sol, de 15 à 30 hectares par bénéfice paroissial. La somme globale des dotations en argent, fixées dans l'annexe A, sera réduite, pour les diocèses, dans les quels aura lieu cette attribution de terres, de 50 zlotys annuellement par chaque hectare qui serait attribué comme ci dessus.

4) La destination des biens que la République de Pologne reverendiquerait auprès des anciens Etats copartageants, comme successeur des droits qui revenaient à ces Etats de leurs rapports légaux avec les personnes juridisques ecclésiastiques et religieuses de la Pologne et qui concernet soit les prestations consenties par ces Etats en faveur des personnes juridiques et religieuses soit l'administration des biens immeubles et des capitaux destinés à l'Eglise, sera maintenue.

5) Pour améliorer la situation économique et sociale de la population agricole et pour promouvoir d'autant plus la paix chrétienne du pays, le Saint-Siège consent à ce que la République de Pologne rachète aux bénéfices des Chapitres, aux bénéfices paroissiaux ainsi qu'aux simples bénéfices, possédant des biens fonciers, les quantités de terres arables, dépassant pour chacune de ces entités, 15 à 30 hectares, selon la qualité du sol, par paroisse et bénéfice simple, 180 hectares par Chapitre. 180 hectares par Mense épiscopale et 180 hectares par Séminaires. Dans les diocèses, dont les Séminaires ne possèdent pas de terres arables distinctes de celles de

i 180 hektarów dla seminarjum. W diecezjach, w których seminarja nie posiadają ziem rolnych oddzielnie od ziem posiadanych przez Biskupstwo, przyznane im będzie z ziem należących do Biskupstwa 180 hektarów wolnych od wykupu, niezależnie od 180 hektarów, przeznaczonych dla Mensy biskupiej.

6) Wymienione powyżej prawne osoby kościelne będą miały prawo wybrać same, z dóbr do nich należących, parcele ziemi (ośrodki), które w ilościach wskazanych powyżej pozostaną ich własnością.

7) Cena wykupu ziem wskazanych powyżej zostanie wypłacona według przepisów, stosowanych do ziem, będących własnością osób prywatnych i pozostanie do rozporządzenia Kościoła.

8) Stolica Święta zezwala także, aby ziemie rolne, należące do Domów Kongregacji i Zakonów, oraz do ich zakładów dobroczynnych, uważanych każdy z osobna za oddzielną jednostkę rolną, zostały wykupione przez Państwo, zgodnie z przepisami, które będą stosowane do wykupu dóbr, należących do osób prawnych świeckich, z prawem dla każdego z Domów, wspomnianych powyżej, jako też dla każdego z ich zakładów dobroczynnych, zachowania co najmniej 180 hektarów ziemi rolnej;

9) Osoby prawne kościelne i zakonne będą miały prawo, na równi z osobami prawnemi świeckiemi, bezpośredniego dokonywania parcelacji ziem rolnych, do nich należących.

Art. XXV.

Wszystkie ustawy, rozporządzenia lub dekrety, będące w sprzeczności z postanowieniami poprzednich artykułów, zostaną ipso facto uchylone z chwilą uprawomocnienia się niniejszego Konkordatu.

Art. XXVI.

Stolica Święta dokona, w ciągu trzech miesięcy od wejścia w moc niniejszego Konkordatu i w porozumieniu z Rządem, utworzenia i rozgraniczenia prowincji kościelnych, oraz diecezji wyliczonych w artykule IX. Granice prowincji kościelnych i diecezji będą odpowiadać granicom Państwa Polskiego.

Dobra kościelne położone w Polsce, lecz należące do prawnych osób kościelnych i zakonnych, których siedziba znajduje się poza granicami Państwa Polskiego, i odwrotnie będą przedmiotem konwencji oddzielnej.

l'Evêché 180 hectares libres de rachat, indépendamment des 180 hectares reservés pour la Mense épiscopale.

6) Les personnes juridiques ecclésiastiques susmentionnées auront le droit de choisir elles-mêmes, sur les biens leur appartenant, les parcelles de terres qui, en quantités indiquées ci-dessus, resteront en leur propriété.

7) Le prix de rachat des terres susindiquées sera payé d'après les règlements qui seront appliqués au rachat des biens appartenant aux propriétaires privés et restera à la disposition de l'Eglise.

8) Le Saint-Siège consent de même à ce que les terres arables appartenant aux Maisons des Congrégations et Ordres religieux, ainsi qu'à leurs institutions de bienfaisance, considérées chacune séparément comme unités agricoles distinctes, soient rachetées par l'Etat, en accord avec les réglementa qui seront appliqués au rachat des biens appartenant aux personnes juridiques laïques, avec droit pour chacune des Maisons susdites, ainsi que pour chacune de leurs institutions de bienfaisance, de conserver au moins 180 hectares de terres arables.

9) Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses auront le droit à l'égal des personnes juridiques laïques de procéder directement au morcellement des terres arables, leur appartenant.

Art. XXV.

Toutes lois ordonnances ou décrets, qui seraient en contradiction avec les stipulations des articles précédents, seront de ce fait même annulés dés l'entrée en vigueur du présent Concordat.

Art. XXVI

Le Saint-Siège procédéra dans le délai de trois mois après l'entrée en vigueur du présent Concordat et d'accord avec le Gouvernement, à la constitution et délimitation des provinces ecclésiastiques et des diocèses enumerés à l'article IX. Les limites des provinces ecclésiastique et des diocèses seront conformes aux frontières de l'Etat polonais.

Les biens ecclésiastiques situés en Pologne, mais appartenant à des personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses ayant leur siège hors des frontières de l'Etat polonais, et réciproquement, formeront l'objet d'une convention spéciale.

Art. XXVII.

Konkordat niniejszy wejdzie w moc w dwa miesiące po wymianie dokumentów ratyfikacyjnych.

Rzym, dziesiątego lutego tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego roku.

Piotr Kardynał Gasparri

Władysław Skrzyński.
Stanisław Grabski.

Załącznik A.

Uposażenia, przyznane Kościołowi Katolickiemu przez Państwo Polskie, zgodnie z artykułem XXIV niniejszego Konkordatu, obliczane będą w następujący sposób:

I. **Uposażenie Duchowieństwa:**

Uposażenia miesięczne według bieżącej mnożnej dla urzedników państwowych.

1) Kardynałowie: 2,500 punktów, oraz 800 na utrzymanie kapelanów, powozów etc.

2) Arcybiskupi: 2,000 punktów, oraz 600 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów etc.

3) Biskupi diecezjalni: 1,700 punktów, oraz 600 zł na utrzymanie kapelanów, powozów etc.

4) Biskupi pomocniczy: 1,250 punktów.

5) Członkowie kapituł: 600 punktów.

6) Proboszczowie: 270 punktów.

7) Rektorowie kościołów filjalnych, wikarjusze i urzędnicy konsystorzów: 200 punktów.

8) Zakonnicy kongregacji, pobierających uposażenie od Państwa: 125 punktów.

6) Profesorowie seminarjów: 600 punktów.

10 Uczniowie seminarjów: 125 punktów.

11) Audytor trybunału Świętej Roty: (uposażenie profesorów zwyczajnych na uniwersytetach).

12) Sekretarz Audytora 600 punktów.

13) Nauczyciele Instytutów Teologicznych, mających prawa profesorów gimnazjalnych (uposażenie nauczycieli szkół średnich).

II. **Uposażenie emerytalne roczne: 383,413 zł.**

1) Pensje emerytalne duchowieństwa: 254,117 złotych.

2) Pensje emerytalne wdów i sierot po duchownych grecko-katolickiego obrzadku: 129,296 zł.

Art. XXVII.

Le présent Concordat entrera en vigueur deux mois après l'échange des actes de sa ratification.

Rome, le dix février mil neuf cent vingt cinq.

Pierre Card. Gasparri

Ladislas Skrzyński
Stanislas Grabski

Annexe A.

Les dotations atribuées à l'Eglise Catholique par l'Etat polonais, conformément à l' Art. XXIV du présent Concordat, seront calculées comme suit:

I. **Dotation du Clergé:**

Dotations mensuelles d'après le coefficient courant pour les fonctionnaires de l'Etat.

1) Cardinaux 2.500 points, en plus 800 zlotys pour l'entretien des aumôniers, des équipages etc.

2) Archevêques: 2.000 points, en plus 600 zlotys pour l'entretien des aumôniers, des équipages etc.

3) Evêques diocésains: 1.700 points, en plus 600 zlotys pour l'entretien des aumôniers, des equipages etc.

4) Evêques auxiliaires: 1.250 points.

5) Membres des Chapitres: 600 points.

6) Curés: 270 points.

7) Recteurs des Eglises filiales, Vicaires et foctionnaires des Consistoires: 200 points.

8) Religieux des Congrégations recevant des dotations de l'Etat: 125 points.

9) Professeurs des Séminaires: 600 points.

10) Elèves des Séminaires: 125 points.

11) Auditeur du Tribunal de la Sainte Rote: (Traitement égal à celui des professeurs ordinaires des Universités.

12) Secrétaire de l'Auditeur: 600 points.

13) Enseignants des Instituts Théologiques, ayant les droits de professeurs de gymnase (Traitement égal à celui des enseignats des écoles secondaires).

II. **Dotation annuelle pour les pensions de retraite: 383,413 zlotys.**

1) Pensions de retraite du Clergé: 254.117 zlotys.

2) Pensions de retraite pour veuves et orphelins du Clergé grecocatholique: 129,296 zlotys.

III. Uposażenie roczne chórów katedralnych i niższych urzędników kościelnych: 63.298 zł.

IV. Koszta roczne administracji kościelnej: 750.940 zł.

1) Wizytacje pasterskie biskupów: 340.000 złotych.
2) Konsystorze biskupie 66.000 zł.
3) Prowadzenie ksiąg parafjalnych: 197.940 złotych.
4) Wydatki na pocztę 147.000 zł.

V. Zapomoga roczna dla zakładów kościelnych: 20.900 zł.

VI. Roczny fundusz budowlany: 1.016.000 zł.

VII. Inne wydatki roczne: 45.500 zł.

Uposażenia powyższe będą przyznawane przez Ministra Skarbu każdej diecezji oddzielnie, w sumach ryczałtowych, ustalonych według wyszczególnionych budżetów, które przedstawiać będą kompetentni Ordynarjusze. Przy rozdziale pomiędzy diecezje całości uposażenia przyznanego przez Państwo proboszczom, brany będzie w rachubę dochód z ziem posiadanych przez beneficja proboszczowskie.

W razie potrzeby i o ile położenie finansowe Państwa na to pozwoli, uposażenia powyższe zostaną powiększone dostatecznie, aby zapewnić stosowny byt materjalny proboszczom oraz innym członkom duchowieństwa, a to na zasadzie specjalnej umowy, dotyczącej t. zw. **iura stolae.**

Rozdział uposażeń, wyliczonych powyżej, powierzony będzie w każdej diecezji Ordynarjuszowi, który po wejściu w moc niniejszego Konkordatu, złożył przysięgę wierności, przewidzianą w artykule XII.

Piotr Kardynał Gasparri.

Władysław Skrzyński.
Stanisław Grabski.

III. Dotation annuelle pour l'entretien des choeurs des Cathédrales et pour les employés subalternes des églises: 63.298 zlotys.

IV. Frais annuels d'Administration ecclésiastique: 755.940 zlotys.

1) Visites pastorales des Evêques: 340,000 zlotys.
2) Consistoires épiscopaux: 66.000 zlotys.
3) Tenue des registres paroissiaux: 197.940 zlotys.
4) Frais de poste: 147.000.

V. Subvention annuelle pour les Institutions ecclésiastiques 20.900 zlotys.

VI. Fonds annuel de costruction: 1.016.000 zlotys.

VII. Autres dépenses annulles: 45,500 zlotys.

Les dotations ci-dessus seront attribuées par le Ministre des Finances à chaque diocèse séparément, en sommes globales, établies d'après des budgets spécifiés, présentés par les Ordinaires compétents. Pour la répartition parmi les diocèses de la somme des dotations assurées aux curés par l'Etat, il sera tenu compte du revenu des terres possédées par les bénéfices paroissiaux.

En cas de besoin et si la situation financière de l'Etat le permet, les dotations susdites seront augmentées suffisamment pour assurer une existance matérielle convenable aux curés et autres membres du Clergé et cela sur la base d'un accord spécial ayant pour objet les **iura stolae.**

La répartition des dotations énumérées ci-dessus sera confiée dans chaque diocèse à l'Ordinaire, lequel après entrée en vigueur du présent Concordat, prêtera le serment de fidélité prévu dans l'article XII.

Pierre Card. Gasparri.

Ladislas Skrzyński
Stanislas Grabski

30.

Dokument

dot. wskrzeszenia osobnej parafii Opaleńskiej.

Stacja duszpasterska w Opaleniu, powiat gniewski, od samego założenia była parafią: przywilej bowiem Krzyżaków z r. 1365 wyznacza plebanowi 4 włóki, co jest dowodem, że tam miał rezydować czyli już faktycznie rezydował osobny pleban. Wizytacja biskupa Rozrażewskiego z r. 1583 wymienia Mateusza z Słupcza, jako ecclesiae modernum rectorem. Tak samo tam mowa jest o plebanji (domus plebanalis). W r. 1584 Opalenie wylicza się między ecclesiae parochiales do dekanatu Nowskiego należących. Proventus parochi tres (sic) mansi agri, holodium (dwór z budynkami) bonum et prata etc. Od tego czasu oczywiście przez niedbalstwo dziedziców dóbr opaleńskich pp. Debołeskich kościół zniszczył się aż do szczętu. W r. 1596 czytamy: Ecclesia vetustate collapsa, ita ut solae ruinae tantummodo extent, nec aliter restitui potest, quam de novo a fundamentis excitetur. Ab annis 8 (więc od r. 1588), quo lapsa est, cultus divinus in ea cessavit, Ultimus parochus, qui illam ecclesiam rexit, vocabatur Matthaeus, qui isthinc postea Lalkoviam evocatus fuit. W późniejszych czasach kościół opaleński przyłączony został jako filjalny do piaseckiego w dekanacie gniewskim. A w tym związku pozostał, dopóki nie był urządzony w r. 1919 jako samodzielna stacja duszpasterstwa.

Tak ze względu historycznego, jak ponieważ istnieją wszelkie wymagania prawa kanonicznego, uważa się za wskazane znów policzyć kościół opleński do rzędu parafialnych diecezji chełmińskiej. Do Opalenia należą od dawien dawna wsie Opaleńki, Widlice i Dębowylas. W parafii jest obecnie 1 249 dusz. Do kościoła piaseckiego wymienione wsie mają odległość 7 do 9 kilometrów. Dla księdza istnieją plebanja, budynki gospodarcze i 120 mrg. ziemi, dla organisty dogodne mieszkanie i 4 morgi ziemi. Więc stabilis et congrua dos (can. 1415) jest zabezpieczona. Nie długo temu założono też nowy cmentarz, tak, że wszystkie warunki dla osobnej parafii istnieją.

Na podstawie przytoczonych szczegółów oraz wysłuchawszy kościelne korporacje opaleńskie, eryguję niniejszem albo raczej wskrzeszę osobną parafię opaleńską, składającą się z miejscowości: Opalenie, Opaleńki, Widlice i Dębowylas. Parafja opaleńska otrzyma wszystkie jej przysługujące prawa od 15 lutego 25 r.

Pelplin, dnia 15 lutego 1925 r.

Biskup Chełmiński

(L. S.) (—) † Augustyn Rosentreter.

Wojewoda Pomorski

L. dz. II. d. 717/25.

Toruń, dnia 6 maja 1925 r.

Na mocy części II tyt. 11 § 238 i 239 ogólnego prawa krajowego zatwierdzam niniejszem dokument Najprzewielebniejszego Księdza Biskupa Chełmińskiego z dnia 15 lutego 1925 r. i postanawiam po zbadaniu stosunków, że w myśl tegoż dokumentu miejscowości: Opalenie, Opaleńki, Dębowylas i Widlice nad Wisłą w powiecie gniewskim mają być wyłączone z parafji w Piasecznie i odtąd tworzyć nową, samodzielną parafię z siedzibą w Opaleniu.

Za Wojewodę:

(L. S.) Dąbrowski.

31.

Egzamin kwalifikacyjny ks. ks. Prefektów.

Egzamin kwalifikacyjny dla Ks. Ks. Prefektów Diecezji Chełmińskiej odbędzie się we wtorek, 4 sierpnia b. r. w Seminarium Duchownem, a mianowicie od 9 przed południem piśmienny, po południu od 3 godziny ustny.

Pelplin, dnia 30 maja 1925 r.

32.

Sobor Nicejski.

Z uchwał zjazdu Biskupów Polskich w Warszawie 1925 r.

Tego roku upływa 1600 lat od pierwszego powszechnego Soboru, który się odbył w Nicei, w mieście położonem w Azji Mniejszej. Sobór ten powszechny ma dla kościoła naszego wielkie znaczenie. Dla tego w uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła ma się wspomnieć o tem w kazaniu.

Pelplin, dnia 30 maja 1925 r.

33.

Groby poległych żołnierzy.

U stolicy Apostolskiej uskarżył się Rząd niemiecki, że groby poległych żołnierzy w Polsce są zaniedbane, a księża niektórzy odmówili starania o nie.

Podając to do wiadomości, przypuszczamy, że u nas niema powodu do takiej skargi.

Pelplin, dnia 30 maja 1925 r.

34.

Czytelnie ludowe.

Dochodzą nas wieści, że w czytelniach ludowych mają się znajdować książki treści niemoralnej. Wielebni księża proboszczowie i rządcy parafii zechcą się przekonać, czy to zgadza się z prawdą. W tym celu winni duszpasterze czytelnie parafialne lustrować i usunięcia książek treści niemoralnej żądać.

Pelplin, dnia 30 maja 1925 r.

35.

Pismo św.

Drukarnia św. Wojciecha w Poznaniu drukuje w myśl uchwały powziętej na ostatnim zjeździe XX. Biskupów kompletne wydanie Pisma św. WW. Duchowieństwu zwracamy uwagę na to wydanie i polecamy zamówienie (zakupienie) tego dzieła.

Pelplin, dnia 30 maja 1915 r.

36.

Exercitia spiritualia.

Exercitia spiritualia pro dioecesis Culmensis sacerdotibus hoc anno more solito in Seminario Clericorum Pelplinensi a die 7—12 Septembris instituentur.

Quod cum Reverendo dioecesis nostrae Clero communicantes hisce monemus, ut omnes sacerdotes, qui exercitiis interesse intendant usque ad 15. Augusti Vicariatui Generali Epicopali praenuntient: Omnes sacerdotes saeculares debent tertio saltem quoque anno spiritualibus exercitiis per tempus a proprio Ordinario determinandum in pia aliqua religiosare domo ab codem designata vacare; neque ab eis quisquam eximatur, nisi in casu particulari, iusta de causa ac de expressa eiusdem Ordinarii licentia. — c. 126.

37.

Powieść

Wiktora Margueritte p. t. La Garçonne.

Zwracamy uwagę Wielebnych XX. proboszczów i rządców parafii na niebezpieczeństwo, jakie zagraża duszom nieśmiertelnym przez powieść francuską, Wiktora Margueritte p. t.: „La Gargonne“. Powieść ta została w Francji zakazaną a film osnuty na niej skonfiskowany.

Stało się to dlatego, ponieważ powieść ta

1. jest apoteozą zdradzieckich żywiołów Francji,

2. wykazaniem przed światem rzekomej gangreny moralnej Francji,

3. zestawieniem zboczeń i perwersyi seksualnych, stających się dla każdego czytelnika źródłem zepsucia moralnego.

Powieść ta rozeszła się w dziesiątkach tysięcy egzemplarzach w Polsce w oryginale a rozchodzi się obecnie jeszcze liczniej w tłumaczeniu polskim p. t.: „Chłopczyca“.

Pelplin, dnia 31 maja 1925 r.

38.

Zwracamy ponownie Wielebnemu Duchowieństwu uwagę na nasze dekrety w przedmiocie korespondencji z władzami a zwłaszcza przypominamy, że nie wolno łączyć **w jednym referacie różnych przedmiotów** i że trzeba pisać na **całym arkuszu łamanym.**

Pelplin, dnia 4 czerwca 1925 r.

39.

Kolekta na budowę kościoła w Czeczewie.

W Czeczewie wsi położonej w obrębie parafii Żukowskiej a od kościoła parafialnego 13 kilometrów odległej starano się już od kilku lat o urządzenie osobnej stacji duszpasterskiej.

W tym celu zabrali się mieszkańcy Czeczewa do wybudowania kaplicy.

Okazali nadzwyczajną ofiarność, ale nie są w stanie o własnych siłach dzieła dokończyć.

Dla tego prosili o kolektę diecezjalną, która im została przyznana.

Koletka na kaplicę w Czeczewie odbędzie się w niedzielę, 12 lipca we wszystkich kościołach parafialnych, filjalnych i kaplicach.

WW. Księża proboszczowie i rzadcy parafij zechcą powyższą kolektę w niedzielę poprzednią 5 lipca ogłosić, polecić i składki kolekty najpóźniej 8 dni po odbytej kolekcie do ks. ks. dziekanów odesłać.

Pelplin, dnia 7 czerwca 1925 r.

40.

ACTA TRIBUNALIUM

SACRA POENITENTIARIA APOSTOLICA

DE IUBILAEO PRO DEFUNCTIS LUCRANDO

Sacrae Poenitentiariae Apostolicae exhibitae fuerunt preces quibus postulabatur ut fidelibus omnibus, tum Romae incolis tum peregrinis, qui semel in Urbe Iubilaei veniam quovis legitimo modo lucrati sint, facultas fieret toties praeterea Iubilaei in defunctorum suffragium

acquirendi, quoties unam tantummodo quattuor Basilicarum visitationem peregerint; eademque gratia concederetur peregrinis ad proprium habitualis commorationis locum reversis, quotiescunque quattuor in die paroecialis ecclesiae visitationes expleverint: servatis ceteris servandis.

Facta relatione de praemissis SSmmo Dnno Nostro Pio divina Providentia Papae XI ab infrascripto Cardinali Poenitentiario Maiore in audientia diei 20 martii 1925. Sanctitas Sua benigne gratiam concedere iuxta preces pro hoc anno tantum dignata est. Contrariis quibuscunque non obstantibus.

Datum Romae, in Sacra Poenitentiaria Apostolica, die 21 martii 1925.

Fr. ANDREAS CARD. FRUEHWIRTH,
Poenitentiarius Maior.

L. S. **S. Fagiolo,** S. P. Secretarius

41.

Personalia.

Instytucję odebrali:

ks. proboszcz Tymecki z Grażaw jako dziekan dekanatu Gorzno—Lidzbark.

ks. wikary Roman Barra z Złotowa na beneficjum Lutowo.

Mianowano:

ks. wikarego Władysława Home administratorem w Wudzynie.

ks. wikarego Józefa Grzemskiego z Świecia administratorem w Fordonie.

ks. wikarego Prabuckiego z Tczewa administratorem tamże.

Przeniesiono:

ks. adm. Wilemskiego z Lutowa na wikarjat do Brus.

ks. wikarego Prabuckiego z Stężycy na wikarjat do Świecia.

ks. wikarego Bolesława Jeke z Brus do Kościerzyny.

Zmarli:

ks. Jan Chamier Gliszczyński proboszcz w Linowie.

ks. radca Antoni Łangowski, proboszcz w Wudzynie.

Nakładem Biskupiego Jeneralnego Wikarjatu. Czcionkami Drukarni i Księgarni T. z o. pr. w Pelplinie.